

**נספח: מאמרים
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
11282, חורף תשפ"ו**

לפניכם שני מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

הרכיב הסודי של המצוינות

מאת יהודית כץ

כשחושבים על אנשים שהשפיעו בתחומי המדע, הספורט, התרבות והטכנולוגיה, נהוג לטעון שיש להם כישרון כלשהו: יכולת קוגניטיבית מפותחת, קליטה מהירה, חוש קצב פנומנלי, קואורדינציה מרשימה או כריזמה יוצאת מן הכלל. אולם אף על פי שכישרון הוא חשוב, לא הוא שמבדיל בין אנשים שהצליחו בתחומם לבין אלה שלא הצליחו. למשל אייזק אסימוב, סופר יהודי אמריקני, הוגה דעות וביכימאי, כתב וערך בימי חייו יותר מ-500 ספרים. מה שגרם לו להצליח כל כך היה עיקרון מעניין שהוא דבק בו: להיות תמיד בעשייה. "כשהרגשתי שאני תקוע בכתיבה, לא ישבתי מול דף לבן ובהיתי באוויר, אלא עשיתי משהו. כתבתי תדריך, מאמר, סיפור קצר או קראתי על רעיונות של אחרים". וכך, בכל בוקר היה לסופר המהולל טקס: לכתוב דבר מה, כל סוג של טקסט, לא חשוב מה איכותו או אורכו.

אנג'לה דאקוורת הייתה מורה למתמטיקה בבית ספר במנהטן בניו יורק. בסוף תקופת המבחנים היא הבחינה בתופעה משונה: חלק מן התלמידים המוכשרים ביותר במתמטיקה, אלה שהבינו במהירות את החומר והצליחו ליישם את הידע שלהם בו, קיבלו ציונים בינוניים. לעומתם, חלק מן התלמידים – אלה המוכשרים פחות, שהתקשו להבין את החומר – השיגו ציונים מעולים. שנה לאחר מכן לימדה דאקוורת תלמידים מצטיינים בבית ספר בסן פרנסיסקו. התופעה המפתיעה קרתה שוב. כשחקרה דאקוורת את העניין, היא גילתה שהתלמידים החלשים שהצליחו במבחנים התאפיינו בדפוס התנהגות דומה – הם הציקו לה בשאלות, דרשו הסברים שוב ושוב ולא הפסיקו לנסות להשתפר. בהמשך ערכה דאקוורת מחקר במסגרת תוכנית המצוינות של האקדמיה של צבא ארצות הברית בווסט פוינט. מטרת המחקר הייתה לבחון אם יש הבדלים בין החניכים שנשרו מן הלימודים בתוכנית המצוינות לבין אלה שסיימו אותה בהצלחה. הלומדים בתוכנית זו נחשבים לקבוצות-עילית. בכל שנה לאחר תהליך מיון קפדני מתחילים ללמוד בה 1,200 חניכים בלבד, ו-20 אחוזים מהם נושרים בחודשים הראשונים – תקופת האימונים הקשה ביותר פיזית, רגשית ומנטלית. בבדיקה שערכה החוקרת התגלה שוב רכיב הפלא: "אלה שנשארו בתוכנית המצוינות לא הרימו ידיים מעולם", סיפרה דאקוורת. "מבחינתם, ויתור לא היה בגדר אפשרות. הם ידעו מה הם רצו, והיו מוכנים לעבוד קשה ולהתמודד עם כל אתגר שנתקלו בו בדרך ועם כל תסכול שחוו". כשהחלה דאקוורת ללמוד פסיכולוגיה, היא ידעה שתחקור דבר אחד: מהו הרכיב החמקמק שמהווה מקפצה להצלחה.

* מעובד על פי כץ, י' (מאי, 2018). הרכיב הסודי של המצוינות. הארץ. אוהור מ" haaretz.co.il.

פעמים רבות בחייה שמעה דאקוורת שהתואר "גאון" אינו הולם אותה. למרות זאת היא זכתה במלגה של "קרן עמיתי מקארתור", המכונה גם "מלגת הגאונים" שמוענקת לחוקרים יצירתיים ופורצי דרך. בהרצאת TED היא אומרת: "אני מכירה אנשים רבים שהם חכמים ממני. אבל בעיניי העבודה שלי אינה סתם עבודה, היא הייעוד שלי. אני מאתגרת את עצמי בכל יום, וכשאפול – אקום על רגליי. אולי לא אהיה הכי חכמה, אבל יהיה לי הכי הרבה גריט (Grit)". מהו אותו גריט? גריט הוא מושג בתחום הפסיכולוגיה, שפיתחה דאקוורת והוא מבטא שילוב של התמדה, תשוקה ונחישות לטווח ארוך במטרה להשיג יעדים. דאקוורת מספרת שהתמדה ותשוקה משפיעות על הצלחתו של אדם יותר מכישורים מולדים ומנת משכל. כלומר, גם אם יש לכם כישרון בלתי נדלה, מאגרים של ידע ויצירתיות רבה, אם לא תשקיעו מאמצים, לא תגיעו להישגים.

כיצד מפתחים התמדה, סבלנות מברזל ואורך רוח להמשיך גם אחרי כישלון? ראשית, שלבו את ההתמדה עם תשוקה. אם תתמידו בעבודה שאינכם אוהבים, לא תהיו מצוינים. תשוקה תגרום לכם להתאמץ, להשתפר, לחקור ולשנות, וכל זה אגב סיפוק והנאה. שנית, מצאו משמעות עמוקה בעיסוק שלכם והציבו אותה מולכם: כך לא תוותרו בקלות ותוכלו לנסות שוב גם אחרי כישלון או אכזבה. יתר על כן, היו אופטימיים: השתמשו בשפה חיובית לתיאור הצלחות וניצחונות בדרך להשגת היעד, גם אם הם קטנים. זאת ועוד, הפסיקו להאמין שגאונות וכישורים הם מתנות אל שיבטיחו את הצלחתכם: כך אנחנו מחזקים פסיביות ומכבים כל ניצוץ של מוטיבציה שהייתה לנו. ולבסוף, העריכו את ההשקעה שלכם. להשקעה, למאמץ ולהשתדלות יש יחסי ציבור גרועים. הם זוהרים הרבה פחות לעומת הזוהר של נקודת הסיום, ונכללים בהם שעות של ניסוי וטעייה, כישלונות, לילות ללא שינה, יזע ודמעות. הקפידו לבטא בקול רם הערכה דווקא לניסיונות האלה. התגאו בתהליכים מרשימים שעברתם, גם אם אלה לא הביאו אתכם אל הניצחון.

ההבנה שהצלחה תלויה בתשוקה ובהתמדה, מרגשת ומפחידה כאחת. היא מרגשת מכיוון שגם אם התחלתם את חייכם בנקודת פתיחה טובה פחות, וגם אם לא הייתם המצטיינים של כיתתכם, תוכלו להגשים את חלומותיכם. היא מפחידה מפני שהתירוצים כגון "אני לא חכם די הצורך" או "אני לא מוכשר כמוהו", כבר לא רלוונטיים. השביל המוביל להצלחה הוא ארוך, ודומה הרבה יותר לריצת מרתון מל"ספרינט". אך הוא מבטיח הישגים כבירים, תחושה של ערך עצמי גבוה וסיפוק אמיתי. שווה, לא?

מאמר 2**מחקר פורץ דרך: נחישות חשובה להצלחה מקצועית יותר מאינטליגנציה**

מאת טלי חרותי-סובר

המחקר של אלון סלע מאוניברסיטת תל אביב מנפץ טענה מקובלת המבוססת גם היא על מחקרים וקובעת כי מנת המשכל של אדם היא מנבא ראשון במעלה להצלחתו המקצועית. סלע ערך את מחקרו, בין השאר, בעקבות הספר "עקומת הפעמון" שפרסמו החוקרים ריצ'רד הרנשטיין וצ'רלס מאריי בשנת 1994. השניים טענו כי אי-הצלחתם של נבחנים אפרו-אמריקנים בארצות הברית בבחינות כמו הבחינה הפסיכומטרית נובעת מבעיות גנטיות – קרי מאינטליגנציה נמוכה. על פי הספר, עובדה זו אינה משתנה גם אם הם גדלים במשפחות לבנות. "קראתי וחשבתי שמדובר בגזענות במסווה אקדמי", אומר סלע. "החלטתי לבדוק איזה מבין שלושה גורמים מרכזיים משפיע על הצלחה מקצועית: מנת המשכל (גנטיקה), מצב סוציו-אקונומי בילדות (סביבה) או רמת השאיפות האישיות".

לצורך המחקר בדק סלע את הנתונים שנאספו במחקר ארוך טווח שנערך באוניברסיטת ויסקונסין. יותר מ-10,000 אמריקנים נבדקו במשך כ-40 שנה ונדגמו בשלבים שונים של חייהם. ממשותפי המחקר נבחרו 4,000 איש, שדיווחו בגיל 18 מהי מנת המשכל שלהם ומהו מצבם הכלכלי, וכן ענו על סט שאלות שבדקו את שאיפותיהם המקצועיות. 36 שנה לאחר מכן בדק סלע את הסטטוס המקצועי שאליו הגיעו, ובו נכללים תפיסת המקצוע – עד כמה הוא נחשב יוקרתי – ורמת השכר שבו לעומת מקצועות אחרים.

על פי ההנחה בספר "עקומת הפעמון", היה אפשר לצפות כי בעלי האינטליגנציה הגבוהה ביותר יציגו את ההצלחות הגדולות ביותר, אולם התברר שלא כך הוא. דווקא בעלי השאיפות הגבוהות הצליחו יותר. "מדובר במחקר פורץ דרך, מכיוון שזו הפעם הראשונה שבה אפשר לראות במספרים את השפעת הנחישות על ההצלחה בקריירה", אומר פרופסור יואב גנז, מי שהנחה את סלע במחקרו.

אם כך, אין דבר העומד בפני הרצון, ואפשר להצליח גם אם לא בורכת במנת משכל גבוהה או גם אם לא קיבלת כלים מהבית?

סלע משיב: "יש דבר העומד בפני הרצון, וחשוב לי להסתייג מן האמירה 'תרצה – תצליח'. לא כל אחד יכול לעשות כל דבר אם רק ירצה, אבל הרצון האמיתי חשוב יותר משני הגורמים האחרים. במילים אחרות: אדם בעל מנת משכל גבוהה ונתונים סוציו-אקונומיים גבוהים, שאין בו נחישות, יצליח פחות מאדם נחוש, שלא בורך במנת משכל גבוהה ובנתונים סוציו-אקונומיים גבוהים".

מה הן ההשלכות היישומיות של המחקר?

"כיום בראיונות עבודה ובמבחני כניסה לאוניברסיטה לא בודקים עד כמה המועמד רוצה להצליח. שוק העבודה ומוסדות החינוך יכולים לרתום את מסקנות המחקר ליצירת תהליכי מיון נכונים יותר, אבל חשוב מזה: הידיעה עד כמה הנחישות היא גורם חשוב להצלחה עתידית, יכולה לגרום להורים לחשוב על טיב החינוך שהם נותנים לילדיהם בבית".

* מעובד על פי חרותי-סובר, ט' (מאי, 2011). מחקר פורץ דרך: נחישות חשובה יותר להצלחה מקצועית מאינטליגנציה.